

Записки НТШ. Том LIII — Керестурська хроніка

1903

Exported from Wikisource on 10/22/18

Керестурська хроніка.

Вже в часі мого побуту в Бачці 1897 р. доходили до мене згадки, що в [Керестурі](#) була в когось хроніка, в якій зазначувалися всі важніші події, що дотикали сього села, та його кольоній. Мені описувано навіть вигляд тої книжочки (рукописної) та названо імя її властителя. Зацікавлений сею справою удав ся я до властителя рукопису з просьбою, щоби мені показав його. Він не зробив одначе того, кажучи, що хтось узяв йому рукопис до Дюрдева і не звертає.. Пізнійше познайомив ся я вже у Львові з д. М. Ерделі, уроженцем Керестура, що кільканацять літ тому назад оселив ся в Ліповацу, у Слявонії. Він запевнював мене також, що такий рукопис бачив і читав та що буде старати ся роздобути його. Його пошукування не увінчали ся одначе успіхом і я не побачив таки сеї хроніки, в якій надіяв ся найти вказівки про кольонізацію тамошніх Русинів.

Поговір про хроніку не був одначе мітом, як видно з понизшого. Діставши за посередництвом д. М. Ерделі чотири рукописи також від Керестурця, д. М. Туринського, що тепер живе у Керестурській кольонії Бачинцях, у Слявонії, я знайшов в однім із них хроніку, якої шукав довший час безуспішно. Порівнюючи одначе її з тим, що мені говорено про Керестурську хроніку, я приходжу до переконання, що се лише витяг тамтої і що тамта, значно більша, таки ще віднайдесть ся. Та все таки я вважаю її гідною друку, хочби з огляду на мову, як не на що иньше.

Але хоч як отся хроніка сухенька, містить вона в собі деякі моменти, що заслугоують згадки, особливо ті, що полишили навіть по собі сліди в народній словесности. Ми бачимо тут згадки про малярську революцію, про саранчу — і ті самі згадки находимо в народніх оповіданях^[1]). Подибуємо кілька разів звістку про велику воду (між иньшим під 1870 і 1871 роком) — і читаємо про те саме в народній пісні^[2]), хоч остання походить із пізнішого часу, бо в ній вже згадуєть ся про канал, а його зачали будувати 1872 р. Згадка про те, як на великдень парубки побили вїйта, найшла свій відгомін також у пісні^[3]). Справджене і управа рижу зазначені в хроніці і в пісні^[4]), а поділ толоки крім хроніки і оповідань відгукнув ся аж у трьох піснях^[5]), які вдалось мені записати.

Про кольонізацію мало згадуєть ся і тут бачимо досить дивну річ, що про Коцуру, сусідне село Керестура і рівночасно заселене Русинами з Керестуром, не говорить ся ні словом, а між кольоніями, які вийшли з Керестура та Коцури, подибуємо лише назву одного села, Петровців, хоч повинні б бути й иньші. Отсе й власне сьвідчить найбільше за тим, що хроніка з рукопису д. Туринського, се лише витяг із довшої, бо такі події, як вихід більшого числа людей з села, не такий вже дрібний факт, щоби його не втягнуто до хроніки, коли втягано звістки про сніг, велику воду і ин.

Найважнійший факт одначе, який подибуємо в отсій хроніці, то ще один доказ більше національного почутя руського в бачванських кольоністах. Незвісний хронікар уважав потрібним не лише зазначити приємний для нього факт іменованя єпископом Русина (крижевський єпископ, Юлій

Дрогобецький, під якого належуть бачванські і слявонські Русини, походить із північної Угорщини і свого часу був катехитом, а опісля крилошанином в Унгварі), але виразно зазначає, що перед тим усі єпископи були Хорвати. Тим показує він, що вміє розрізнити віру від національності та що не називає себе Русином єдино задля греко-католицької віри, бо в такому разі не називав би єпископів Хорватами. Се може бути також відповідею для тих учених, що закидали мені, буцім то я зачисляю Бачванців до Русинів на підставі самої віри.

Подаю тепер дословний текст хроніки, що виглядає ось як:

Спомень вични Ке[ре]стурски.

Роки:

1746. Кетъ почали селѣць.

1747. Керестуръ насельель.

1751. Контрак достали у Керестуре.

1772. Кетъ почали церкву правиць.

1777. Кетъ буль сухи рокъ, стато[к] гинул.

1784. Кетъ dopravели церкву и пошвече[ли].

1806. Кетъ статокъ помарзъ на кв[і]тну не[ділю]

1813. Кетъ вода велька була.

1816. Кетъ теметовъ пошвецели.

1821. Кетъ дзвонъ вельки привезли.

1830. Кетъ тварда жима була, теди крижъ привезли гу церкви.

1834. Кетъ до Петровцохъ сельели.

1836. Кетъ колера перша була.

1846. Кетъ турню^[6]) оправали з бакаромъ^[7]).

1848. Кетъ ше буна^[8]) зорвала у Мадярскей^[9]).

1849. Кетъ була шашка^[10]).

1850. Кетъ шнѣгу не було.

1853. Кетъ два бурѣ булі, юлія 7, една у седемъ годзини, а друга на 12 годзи[ни] скам^[11]).

1856. Кедъ вода пришла.

1859. Кедъ церкву правели при водици^[12]).

1861. Кедъ новтаруша вигнали, Салая^[13]).

1863. Кедъ сухи рокъ булъ, кед ше луки не кошели.

1865. Кедъ велька курнява була, шнѣх вельки булъ, людзе нѣ могли с хижохъ повиходзиць 10 до 20 фебруар[а]; и тотъ рокъ побило жита и герчки тотъ рокъ були.

1866. Кетъ шнѣгу нѣ було; тотъ рокъ зъ Прайзомъ война була.

1869. Кетъ падалъ дишь цали рокъ.

1870. Кетъ вода була.

1871. Ище векша вода була.

1872. Кетъ ушь преходзела вода, насушели риби пейць сто мажи; тотъ рокъ почали копаць вельки бегель^[14]).

1873. Кетъ бирова^[15]) вицагли за власи, Гудака, на велку ноць, а вецка позаверали 37 хлапцохъ до Зомбора^[16]).

1875. Кетъ почали церкву мальоваць.

1876. Теди ю докончели (церкву малювати); тотъ рокъ жемъ зогнали у Керестуре.

1877. Маоръ правели на петлю^[17]); почали рискашу шаць.

1878. Нашъ царъ Босну отнялъ.

1879. Кедъ роштель^[18]) коло церкви кладли.

1880. Кедь тварда жима була; тоть рокъ буря була велка; на
Лии теди фильповску^[19]) турню зруцело

1884. Кетъ владика булъ у Керестуре.

1886. Кетъ Керестурску церкву закривали зось шинглю и
фарбели шинглю^[20]); и тоть рокъ почали бегель копаць на
сейкохъ; тоть рокъ кетъ шалукатри цагали на турню, тади
двومه иайстрове спадли зось шалукатру та ше забили; тоть
рокъ забили Папъ Ферка и Радю Михала, нье зна ше, хто.

1888. Теди нападалъ шнѣхъ на Митра; теди велканоць була
по Дзурю; тоть рокъ у церкви сгорели два ормани^[21]) и чарни
крижи и протукула, цо кресцели, и ризи двои и
циварва[нь]^[22]); у церкви були.

1889. Кетъ Рудолфа, царового сина, на посцелѣ забитого и
умартого [нашли]; тоть рокъ и владика умарѣ мар. 4; тоть
рокъ три бурѣ були до тижня, кет ше овси кошели; тоть рокъ
дзвон цагали до церкви 29 октомбра.

1890. Дзвонѣ цагали до водици 12 марца: въ ешенѣ нападалъ
шнѣхъ тринастого октомбра перши расѣ, а други расѣ падаль
першого дек.

1891. Преходзела^[23]) 26 фебруара и прешла 4 марта... и
пошли людзе ораць и шаць.

1892. Кетъ положили владика першого Руснака^[24]); вше булъ
Горвать.

1893. Кетъ ярашъ подзельели у марцу; тотъ рокъ в ешенѣ церкву мальовали, иконостасъ злацели.

1894. Тотъ рокъ докончели майстрове церкву по роботохъ и владика булъ опатриць церкву, чи добре.

1895. Тотъ рокъ^[25])...

В. Гнатюк.

Примітки

1. ↑ Пор. мою працю: Руські оселі в Бачці (Записки, XXII).
2. ↑ Пор. Етнограф. Збірник, т. IX, II, ч. 383.
3. ↑ Ibidem, ч. 373.
4. ↑ Ibidem, ч. 385.
5. ↑ Ibidem, ч. 380—382.
6. ↑ Вежу.
7. ↑ Мідяною бляхою.
8. ↑ Революція.
9. ↑ Мадярска — треба додати земля; се термін запозичений в Сербо-Хорватів.
10. ↑ Саранча.
11. ↑ Слово не докінчене і мабуть мильно написане.
12. ↑ Водіца — керниця, в якій мав з'явити ся чудотворний образ; вона лежить недалеко за селом і тепер коло неї стоїть невеличка церковця.
13. ↑ Причина прогнання сього нотаря невідома мені.

14. ↑ Канал (Франца).
15. ↑ Начальника громади.
16. ↑ Зомбор — столиця бачського комітату і комітатських властей та окружного суду.
17. ↑ Се речене мабуть мильно написане, тому й не зрозуміле. Ріскаша — се риж, який коло Керестура сіють на полях, напускаючи на них потрібну воду з каналу.
18. ↑ Штахети.
19. ↑ Недалеке село.
20. ↑ Бляха
21. ↑ Дві шафи.
22. ↑ Сикавка.
23. ↑ Тут пропущене слово, правдоподібно: жіма (зима).
24. ↑ Дрогобецького.
25. ↑ На тім хроніка уриваєть ся.

Ця робота перебуває у [суспільному надбанні](#) у Сполучених Штатах та Україні.

-
- Робота перебуває у суспільному надбанні у Сполучених Штатах, тому що вона опублікована до 1 січня 1923 року.
 - Термін дії авторських прав на цей твір в Україні закінчився до 1 січня 2001 року, коли почала діяти нова редакція [закону України про авторські й суміжні права](#), що збільшила термін дії копірайту з 50 до 70

років.

- Автор помер у 1926 році, тому ця робота є у суспільному надбанні у тих країнах, де авторське право діє на протязі *життя автора плюс 80 років чи менше*. Ця робота може бути у суспільному надбанні також у країнах з довшим терміном дії авторського права, якщо вони застосовують [правило коротшого терміну](#) для іноземних робіт.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/licenses/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist
- Madvin

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)

3. [↑](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html) <http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>
4. [↑](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium) <http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium>